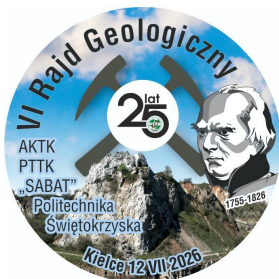

VI RAJD GEOLOGICZNY ŚLADAMI STANISŁAWA STASZICA

Trasa: Pałac Biskupów Krakowskich - Park Miejski im. S. Staszica - Kadzielnia - Rezerwat Biesak - Białogon - Pietraszki.

W niedzielę 12 lipca 2026 roku wyruszyliśmy na VI Raid Geologiczny. Już kolejny raz trasę opracował, wędrowkę poprowadził i wiedzę z zakresu geologii przybliżył **przewodnik świętokrzyski Andrzej Józwiak**.

Tym razem rajd miał swojego patrona, gdyż 2026 został ustanowiony rokiem Stanisława Staszica, człowieka wybitnego i niezwykle zasłużonego dla naszego regionu - uczonego, publicysty, geologa i reformatora doby oświecenia.

Wędrowkę rozpoczęliśmy od Pałacu Biskupów Krakowskich, gdzie w 1816 roku utworzono w północnym skrzydle Szkołę Akademiczno-Górnica - pierwszą w Polsce i jedną z nielicznych w Europie uczelnię techniczną. Jej interesującą historię opowiedział nam znawca tematu -

Prezes AKTK Krzysztof Sabat.

W 1826 roku uczelnię przeniesiono do Warszawy, ale, jak napisał w swoim artykule prof. Stanisław Adamczak, „to szkoła kielecka dała tradycję kształcenia górniczego i geologicznego”. Choć Akademia nie działała długo, mogła poszczycić się gronem wybitnych wykładowców i absolwentów. Tradycje tej zacnej uczelni kontynuują obecnie w Polsce trzy wyższe szkoły techniczne: Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Politechnika Warszawska i **Politechnika Świętokrzyska**.

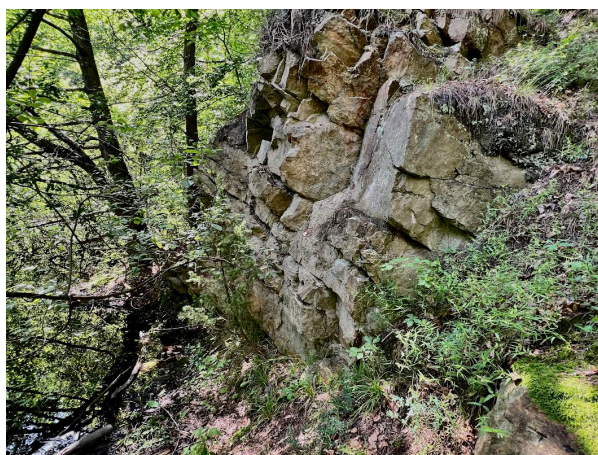
Z Pałacu Biskupów Krakowskich przeszliśmy do Parku Miejskiego, by zobaczyć popiersie Stanisława Staszica. Niestety, pomnik musieliśmy oglądać przez szpary w technicznym ogrodzeniu, bo ktoś niefortunnie zaplanował renowację rzeźby właśnie w Roku Staszicowskim, gdy jest ona celem licznych wycieczek. Dla tych, którzy poczuli się zawiedzeni, prezentujemy zdjęcie pierwszego świeckiego pomnika w Kielcach i drugiego pomnika Staszica w kraju (pierwszy powstał w Oblęgorku). Wzniesiono go za pieniądze ze zbiórki mieszkańców. Ponieważ kwota okazała się niewystarczająca, wykonawcy w części lub w całości zrzekli się wynagrodzenia, m.in. Stanisław Szpakowski, który bezpłatnie wykonał projekt.

Następnie Aleją Sław przeszliśmy do byłego kamieniołomu Kadzielnia, gdzie od XVII – XVIII wieku wydobywano wapień dewoński, a od 1770 roku w specjalnych piecach wypalano wapno. Eksploatację wyrobiska zakończono w latach 60. XX wieku. W 1962 roku utworzono w centralnej części kamieniołomu ścisły rezerwat przyrody nieożywionej, obejmujący ostaniec zwany „Skałką Geologów” (295 m n.p.m.). Można tu zaobserwować profil wapieni, margli i łupków górnego dewonu ze

skamieniałościami zwierząt morskich, a także zjawiska krasowe czy liczne przykłady uskoków tektonicznych i związanej z nimi mineralizacji (galena, kalcyt czy baryt). Obecnie Kadzielnia kojarzy się z najpiękniejszym amfiteatrem w Polsce, a także bogatą ofertą rekreacyjną, jak zwiedzanie jaskiń czy tyrolka z jednym z najdłuższych zjazdów w Polsce.

Z Kadzielni przeszliśmy przez Stadion Leśny do kolejnego nieczynnego kamieniołomu o nazwie Biesak, który leży u podnóża Kamiennej Góry. Wydobywano w nim piaskowiec, z którego produkowano kostkę brukową, m.in. do wykładania kieleckich ulic. W czasie eksploatacji odkryto skały z okresu kambru i ordowiku. Ruchy górotwórcze doprowadziły do nasunięcia starszych warstw skalnych kambryjskich na 30 milionów lat młodsze skały ordowickie. Zobaczyć na własne oczy odwróconą sekwencję warstw skalnych jest dla miłośników geologii niewątpliwą atrakcją.

To unikatowe zjawisko geologiczne zostało objęte prawną ochroną poprzez utworzenie na tym terenie rezerwatu Biesak-Białogon.

Są tu także dowody na to, że w regionie Gór Świętokrzyskich 480 milionów lat temu istniały czynne wulkany. Zaświadcza o tym skryta pod lustrem wody warstwa bentonitu – skały powstałej w morzu z osadów popiołów wulkanicznych. Ale nie wszystko zatopiło jezioro i pasjonaci geologii mogą tu obejrzeć zlepieńce, piaskowce kwarcytowe, mułowce i łupki ilaste.

Z rezerwatu Biesak podążyliśmy w kierunku Białogonu. Na trasie towarzyszył nam od samego początku deszcz, ale trudna pogoda to już tradycja rajdów geologicznych, bo albo doskwierają piekielne upały, albo siąpi, a niekiedy leje jak z cebra! Tym razem było mokro i dość chłodno. Ci, którzy bali się wyjść ze strefy komfortu, kisili się w domowych pieleszach, lecz my nie pozostaliśmy obojętni na zew natury i wyruszyliśmy na szlak. Chociaż padało, a momentami lało, z uśmiechem na twarzy wędrowaliśmy leśnymi ścieżkami, bowiem rajdy naszego klubu odbywają się zawsze w pięknych okolicznościach przyrody I **BEZ WZGLĘDU NA POGODĘ!**

Czy deszcz leje, czy przypieka,
Nie wymięka AKTK!
Choćby na sam koniec świata,
Idzie paka od Sabata!

Ref: To Rajd Polibudy,
nie zaznasz tu nudy,
nie spotkasz marudy,
bo to team the best!

Co rok Prezes pisze nowy
Harmonogram imprezowy.
Rajd jest w planie? Deszcz czy upał
Na szlak rusza nasza grupa!

Na trasie próbowaliśmy śpiewać nową marszówkę. Było jeszcze parę gotowych zwrotek 😎, niektórzy układali nawet własne strofy 🙌, ale kto chce je usłyszeć, musi wybrać się na wólczugę z AKTK! Mamy nadzieję, że uczestnicy każdego rajdu dopiszą kolejne zwrotki.

Nasze pogodne nastroje rozpędziły deszczowe chmury i już do końca wędrowki utrzymała się fantastyczna pogoda. Nawet nie zauważyliśmy, kiedy dotarliśmy pod pomnik Stanisława Staszica na Skwerze Brzezinki w dzielnicy Białogon.

Wcześniej była tu wieś, która zaczęła przeobrażać się w osadę przemysłową, gdy w XVII wieku bracia Koniecty wybudowali hutę miedzi i ołowiu. Dynamiczny rozwój nastąpił w latach 1814-1817, kiedy z inicjatywy Stanisława Staszica powstała Huta Aleksandra oraz osiedle robotnicze z drewnianymi domami wybudowanymi wzdłuż pięciu uliczek odchodzących promieniście od zakładowej bramy. Fabryka produkowała wyposażenie dla wielu zakładów, jak kotły parowe, maszyny rolnicze, urządzenia hydrauliczne czy sprzęt dla cukrowni i gorzelni, przez co zwano ją „fabryką fabryk”. Huta pełniła także rolę zakładów doświadczalnych, stosowano tam m.in. nowatorską metodę pozyskiwania srebra. By docenić rangę tego osiągnięcia technologicznego, na polecenie Staszica wybito pamiątkowy medal z napisem: „I kruszcom polskim zajaśniało słońce”. W białogońskich zakładach odbywały się także zajęcia praktyczne dla studentów Szkoły Akademicko-Górnicznej. Po wyczerpaniu lokalnych złóż hutę zamknięto, ale wybudowany ogromnym wysiłkiem obiekt nadal wykorzystywano dla potrzeb przemysłu. Obecnie działa tam Kielecka Fabryka Pomp.

Dla Huty Aleksandra stworzono układ hydroenergetyczny – powstał system kanałów, a w miejscu połączenia trzech rzek: Bobrzy, Silnicy i Sufragańca utworzono staw. W 1993 roku powódź przerwała groblę i woda odpłynęła. Z całego układu pozostał jedynie Kanał Białogoński, który odprowadza wodę do rzeki Bobrza. Część stawu i odkrytych kanałów staszycowskich zasypiano, tak

więc mogliśmy „suchą nogą” dotrzeć zielonymi łąkami do urokliwego lasu.

W otoczeniu sosnowych drzew znajduje się Zakład Aktywności Zawodowej im. Jana Pawła II. Urządzono tu Manufakturę Pietraszki, w której osoby niepełnosprawne wyrabiają zdrowe produkty, jak smaczne wypieki czy świece z wosku pszczelego.

Teren przed budynkiem zakładu został pięknie zagospodarowany. Jest ruszt nad ogniskiem, na którym piekliśmy kiełbaski, w altance wysłuchaliśmy ciekawostek na temat ośrodka, przekazanych przez Pana Janusza „od pszczoł”, a potem mogliśmy sobie pogawędzić, chrupiąc pyszne ciasteczka wyprodukowane w tutejszej manufakturze.

Warto więc było wyjść z domu w deszczowy poranek, by napotkać po drodze słońce i mieć tak miłe zakończenie rajdu. Nic też dziwnego, że dojechało jeszcze parę osób, by to lipcowe popołudnie spędzić razem z nami w gościnnych Pietraszkach.

**Za stworzenie nam tej możliwości
Z CAŁEGO SERCA DZIĘKUJEMY
Księdzu Dyrektorowi Witoldowi Janosze,
a także Panu Januszowi „od pszczoł”,
który specjalnie przyszedł w niedzielę, by udostępnić nam teren do rekreacji.**

Zdjęcia: Andrzej Józwiak, Krzysztof Sabat.

Adamczak S., *Dwieście lat tradycji wyższego szkolnictwa technicznego na ziemiach polskich.*

Świętokrzyska Szkoła Akademiczno-Górnicza. (1816), Politechnika Warszawska

<https://www.wz.pw.edu.pl>

Biesak-Białogon, Geopark Świętokrzyski

Galas-Klusek M., *Powstanie białogońskiej fabryki fabryk.*

Kadzielnia, Geopark Świętokrzyski, <https://geopark.pl/kadzielnia/>

Rezerwat geologiczny Kadzielnia, [zabytek.pl](https://zabytek.pl/pl/obiekty/kielce-rezerwat-geologiczno-przyrodniczy), <https://zabytek.pl/pl/obiekty/kielce-rezerwat-geologiczno-przyrodniczy>

Staw Białogoński, [OPENCACHING.pl](https://opencaching.pl) Zespół fabryczny dawnych zakładów białogońskich wraz z osiedlem fabrycznym w Białogonie, ze strony Świętokrzyskie.